ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 30ής Σεπτεμβρίου 1987 *

Στην υπόθεση 12/86,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Verwaltungsgericht (διοικητικού δικαστηρίου) της Στουτγάρδης προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Meryem Demirel, κατοίκου Schwäbisch Gmünd,

και

Δήμου Schwäbisch Gmünd,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 7 και 12 της συμφωνίας συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας και του άρθρου 36 του πρόσθετου πρωτοκόλλου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, Y. Galmot, T. F. O'Higgins και F. Schockweiler, προέδρους τμήματος, G. Bosco, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida και G. C. Rodríguez Iglesias, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Darmon
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Δήμος Schwäbisch Gmünd, καθού στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενος από τον Dieter Schädel, της νομικής υπηρεσίας του Δήμου, κατά τη γραπτή διαδικασία·

— ο « Vertreter des öffentlichen Interesses » (εκπρόσωπος του δημοσίου συμφέροντος), παρεμβαίνων στην υπόθεση στην κύρια δίκη προς στήριξη των αιτημάτων

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

του Δήμου Schwäbisch Gmünd, εκπροσωπούμενος από τον « leitender Oberlandesanwalt » καθηγητή Harald Fliegauf, κατά τη γραπτή και την προφορική διαδικασία·

— η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τον Martin Seidel, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και τον Jochim Sedemund, δικηγόρο Κολωνίας, κατά τη γραπτή διαδικασία, κατά δε την προφορική διαδικασία από τον Seidel·

— η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον Gilbert Guillaume, διευθυντή των νομικών υποθέσεων στο Υπουργείο Εξωτερικών, κατά τη γραπτή διαδικασία, και από τον Philippe Pouzoulet, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στη νομική διεύθυνση του Υπουργείου Εξωτερικών, κατά την προφορική διαδικασία·

— η κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον Γιάννο Κρανιδιώτη, γραμματέα στο Υπουργείο Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Στέλιο Περράκη, νομικό σύμβουλο της Υπηρεσίας Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, κατά τη γραπτή διαδικασία, από δε τον Περράκη κατά την προφορική διαδικασία·

— η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον B. E. McHenry, του Treasury Solicitors Department, κατά τη γραπτή διαδικασία, και από τον καθηγητή David Edward, δικηγόρο του δικηγορικού συλλόγου Σκωτίας, κατά την προφορική διαδικασία·

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό της σύμβουλο Peter Gilsdorf, κατά τη γραπτή και την προφορική διαδικασία·

λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, όπως συμπληρώθηκε κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Φεβρουαρίου 1987,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Μαΐου 1987,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1985, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιανουαρίου 1986, το Verwaltungsgericht της Στουτγάρδης υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 7 και 12 της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας (εφεξής: η συμφωνία), που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 και συνήφθη επ' ονόματι της Κοινότητας με απόφαση του Συμβουλίου της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48) και του άρθρου 36 του πρόσθετου πρωτοκόλλου (εφεξής: το πρωτόκολλο) που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 23 Νοεμβρίου 1970 και συνήφθη επ' ονόματι της Κοινότητας με τον κανονισμό 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/002, σ. 149).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο προσφυγής με την οποία ζητείται η ακύρωση αποφάσεως απελάσεως με επαπειλή εκδιώξεως, την οποία εξέδωσε ο Δήμος Schwäbisch Gmünd κατά της Meryem Demirel, τουρκίδας υπηκόου, κατά τη λήξη της διάρκειας ισχύος της θεωρήσεώς της. Η Demirel είναι σύζυγος τούρκου υπηκόου ο οποίος εργάζεται και κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας από το 1979, έτος κατά το οποίο ήλθε σ' αυτή τη χώρα για να ζήσει με την ήδη εγκατεστημένη εκεί οικογένειά του. Η Demirel είχε έλθει να συναντήσει το σύζυγό της, εφοδιασμένη με θεώρηση που ίσχυε μόνο για επίσκεψη κατ' αποκλεισμό της ελεύσεως της οικογένειας.

3 Από τη Διάταξη παραπομπής προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις της ελεύσεως της οικογένειας για τους υπηκόους τρίτων χωρών, που οι ίδιοι έχουν εισέλθει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στο πλαίσιο της ελεύσεως της οικογένειας, κατέστησαν αυστηρότερες, το 1982 και 1984, βάσει των τροποποιήσεων που επήλθαν με εγκύκλιο που εξέδωσε για το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέρης ο τοπικός Υπουργός Εσωτερικών, κατ' εφαρμογή του « Ausländergesetz » (νόμου περί αλλοδαπών), καθόσον η περίοδος κατά την οποία ο αλλοδαπός πρέπει να έχει κατοικήσει συνεχώς και αδιαλείπτως στο ομοσπονδιακό έδαφος ανήλθε από τρία σε οκτώ έτη. Η προϋπόθεση αυτή δεν συνέτρεχε ως προς το σύζυγο της Demirel κατά τον χρόνο των περιστατικών που αφορά η διαφορά στην κύρια δίκη.

4 Το Verwaltungsgericht της Στουτγάρδης, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή ακυρώσεως της αποφάσεως απελάσεως, υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

1) Το άρθρο 12 της συμφωνίας συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας και το άρθρο 36 του προσθέτου πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με το άρθρο 7 της συμφωνίας συνδέσεως, περιέχουν ήδη απευθείας εφαρμοζόμενη στην έννομη τάξη των κρατών μελών απαγόρευση, επιβαλλόμενη από το κοινοτικό δίκαιο, ως προς την εισαγωγή εντός των κρατών μελών νέων περιορισμών της ελεύθερης κυκλοφορίας, έναντι τούρκων εργαζομένων που ζουν νόμιμα σε κοινοτική χώρα, μέσω μεταβολής της ισχύουσας διοικητικής πρακτικής;

2) Στην έννοια της ελεύθερης κυκλοφορίας, κατά τη συμφωνία συνδέσεως, περιλαμβάνεται επίσης η έλευση του συζύγου και των ανήλικων τέκνων τούρκων εργαζομένων που ζουν σε κοινοτική χώρα;

5 Τα περιστατικά της υποθέσεως στην κύρια δίκη, οι διατάξεις της γερμανικής νομοθεσίας, οι διατάξεις της συμφωνίας και του πρωτοκόλλου, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ αναπτύσσονται διεξοδικώς στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται πιο κάτω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για να σχηματίσει κρίση το Δικαστήριο.

Ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

6 Δεδομένου ότι η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αμφισβητούν με τις γραπτές παρατηρήσεις τους την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να ερμηνεύσει τις διατάξεις της συμφωνίας και του πρωτοκόλλου σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, πρέπει, πριν δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα, να εξεταστεί προηγουμένως το ζήτημα της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

7 Πρέπει σχετικώς να υπομνηστεί καταρχάς, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 30ής Απριλίου 1974 (Haegeman, 181/73, Slg. 1974, σ. 449), ότι η συμφωνία που συνάπτεται από το Συμβούλιο, σύμφωνα με τα άρθρα 228 και 238 της Συνθήκης, συνιστά, όσον αφορά την Κοινότητα, πράξη ενός από τα όργανά της υπό την έννοια του άρθρου 177, πρώτη παράγραφος, στοιχείο β), ότι οι διατάξεις μιας τέτοιας συμφωνίας αποτελούν αναπόσπαστο μέρος, από της ενάρξεως της ισχύος της, της κοινοτικής έννομης τάξης και ότι, στο πλαίσιο αυτής της έννομης τάξης, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο κατά τη διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως να ερμηνεύει αυτή τη συμφωνία.

8 Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρούν πάντως ότι, όταν πρόκειται για μικτές συμφωνίες, όπως η υπό κρίση συμφωνία και το πρωτόκολλο, η αρμοδιότητα ερμηνείας του Δικαστηρίου δεν αφορά τις διατάξεις με τις οποίες τα κράτη μέλη ανέλαβαν δεσμεύσεις έναντι της Τουρκίας στο πλαίσιο των ιδίων τους αρμοδιοτήτων, όπως συμβαίνει με τις διατάξεις σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

9 Αρκεί σχετικώς να τονιστεί ότι ακριβώς αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Πράγματι, όταν πρόκειται για συμφωνία συνδέσεως που δημιουργεί ιδιαίτερους και προνομιακούς δεσμούς με τρίτο κράτος που, τουλάχιστον εν μέρει, μετέχει του κοινοτικού συστήματος, το άρθρο 238 παρέχει κατ' ανάγκη στην Κοινότητα αρμοδιότητα να διασφαλίζει την τήρηση των δεσμεύσεων έναντι τρίτων κρατών σε όλους τους τομείς που καλύπτονται από τη Συνθήκη. Από το γεγονός ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων αποτελεί, δυνάμει του άρθρου 48 και επόμενα της Συνθήκης ΕΟΚ, έναν από τους τομείς που καλύπτονται από τη Συνθήκη, συνάγεται ότι οι δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί σ' αυτό τον τομέα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Κοινότητας βάσει του άρθρου 238. Επομένως, δεν τίθεται το ζήτημα αν το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να ερμηνεύει διατάξεις μικτής συμφωνίας που περιέχει δέσμευση την οποία μόνο τα κράτη μέλη μπορούν να αναλάβουν στο πλαίσιο των ιδίων τους αρμοδιοτήτων.

10 Εξάλλου, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου από το γεγονός ότι, στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, εναπόκειται, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, στα κράτη μέλη να θεσπίζουν τους αναγκαίους κανόνες για να διασφαλίσουν την εφαρμογή, στο έδαφός τους, των διατάξεων της συμφωνίας ή των αποφάσεων που λαμβάνει το Συμβούλιο συνδέσεως.

11 Πράγματι, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 26ης Οκτωβρίου 1982 (Kupferberg, 104/81, Συλλογή 1982, σ. 3641), τα κράτη μέλη, διασφαλίζοντας την τήρηση των δεσμεύσεων που πηγάζουν από συμφωνία που έχουν συνάψει τα κοινοτικά όργανα, εκπληρώνουν, στο πλαίσιο της κοινοτικής τάξεως, υποχρέωση έναντι της Κοινότητας, η οποία έχει αναλάβει την ευθύνη για την καλή εκτέλεση της συμφωνίας.

12 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έχει πράγματι αρμοδιότητα να ερμηνεύσει τις διατάξεις της συμφωνίας και του πρωτοκόλλου σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

Ως προς τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Το πρώτο ερώτημα του Verwaltungsgericht αφορά, κατ' ουσία, το αν οι διατάξεις του άρθρου 12 της συμφωνίας και του άρθρου 36 του πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 7 της συμφωνίας, συνιστούν κανόνες κοινοτικού δικαίου που εφαρμόζονται απευθείας στην εσωτερική τάξη των κρατών μελών.

14 Διάταξη συμφωνίας που συνήφθη από την Κοινότητα με τρίτες χώρες πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζεται απευθείας, όταν, ενόψει του γράμματός της, καθώς και του αντικειμένου και της φύσεως της συμφωνίας, συνεπάγεται σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση, που δεν εξαρτάται, ως προς την εφαρμογή ή τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση οποιασδήποτε μεταγενέστερης πράξεως.

15 Η εν λόγω συμφωνία προβλέπει σύμφωνα με τα άρθρα της 2 και 5, ένα προπαρασκευαστικό στάδιο με σκοπό να διευκολυνθεί η Τουρκία να ενισχύσει την οικονομία της με τη βοήθεια της Κοινότητας, ένα μεταβατικό στάδιο για τη σταδιακή εγκαθίδρυση τελωνειακής ενώσεως και την προσέγγιση των οικονομικών πολιτικών και ένα οριστικό στάδιο που στηρίζεται στην τελωνειακή ένωση και συνεπάγεται την ενίσχυση και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών.

16 Η συμφωνία χαρακτηρίζεται, όσον αφορά τη διάρθρωση και το περιεχόμενό της, από το γεγονός ότι, γενικώς, θέτει τους στόχους της συνδέσεως και καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές για την πραγματοποίηση αυτών των στόχων, χωρίς να θεσπίζει η ίδια λεπτομερείς κανόνες ως προς την πραγματοποίηση αυτών των στόχων. Μόνο για ορισμένα ειδικά ζητήματα θέτουν τα προσαρτημένα παραρτήματα, που αντικαταστάθηκαν από το πρόσθετο πρωτόκολλο, λεπτομερείς κανόνες.

17 Για την πραγματοποίηση των στόχων που καθορίζει η συμφωνία, το άρθρο 22 παρέχει εξουσία λήψεως αποφάσεων στο Συμβούλιο Συνδέσεως, που συντίθεται, αφενός, από μέλη των κυβερνήσεων των κρατών μελών, του Συμβουλίου και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και, αφετέρου, από μέλη της τουρκικής κυβερνήσεως.

18 Ο τίτλος ΙΙ της συμφωνίας, που αφορά την εφαρμογή της μεταβατικής φάσεως περιέχει, εκτός από τα δύο κεφάλαια σχετικά με την τελωνειακή ένωση και τη γεωργία, ένα τρίτο κεφάλαιο που περιέχει άλλες διατάξεις οικονομικού χαρακτήρα, στις οποίες συγκαταλέγεται το άρθρο 12 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

19 Το άρθρο 12 της συμφωνίας προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να εμπνέονται από τα άρθρα 48, 49 και 50 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ τους.

20 Εξάλλου, το άρθρο 36 του πρωτοκόλλου προβλέπει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία θα πραγματοποιηθεί σταδιακά, σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώνονται στο άρθρο 12 της συμφωνίας, μεταξύ της λήξεως του δωδέκατου και του εικοστού δεύτερου έτους μετά την έναρξη ισχύος της συμφωνίας και ότι το Συμβούλιο Συνδέσεως θα αποφασίσει περί των αναγκαίων για το σκοπό αυτό διαδικασιών.

21 Το προαναφερθέν άρθρο 36 του πρωτοκόλλου παρέχει αποκλειστικά στο Συμβούλιο Συνδέσεως αρμοδιότητα για τη θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων σχετικά με τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων σε συνάρτηση με εκτιμήσεις πολιτικής και οικονομικής φύσεως που αναφέρονται ιδίως στη σταδιακή εφαρμογή της τελωνειακής ενώσεως και την προσέγγιση των οικονομικών πολιτικών και κατά τον τρόπο που το Συμβούλιο θα θεωρήσει αναγκαίο.

22 Η μόνη απόφαση του Συμβουλίου Συνδέσεως που ελήφθη εν προκειμένω είναι η απόφαση 1/80, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, η οποία, ως προς τους τούρκους εργαζόμενους που είναι ήδη κανονικά ενσωματωμένοι στην αγορά εργασίας των κρατών μελών, απαγορεύει κάθε νέο περιορισμό, όσον αφορά τους όρους προσβάσεως στην απασχόληση. Στον τομέα της έλευσης της οικογένειας, αντιθέτως, δεν έχει ληφθεί καμία απόφαση αυτού του είδους.

23 Επομένως, από την εξέταση των άρθρων 12 της συμφωνίας και 36 του πρωτοκόλλου καταφαίνεται ότι οι διατάξεις αυτές έχουν ουσιαστικώς προγραμματικό χαρακτήρα και δεν συνιστούν διατάξεις με επαρκώς συγκεκριμένο περιεχόμενο και απαλλαγμένες αιρέσεων για να μπορούν να διέπουν απευθείας την κυκλοφορία των εργαζομένων.

24 Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν μπορεί να συναχθεί από το άρθρο 7 της συμφωνίας απαγόρευση θεσπίσεως νέων περιορισμών όσον αφορά την συγκέντρωση της οικογένειας. Το άρθρο αυτό,που περιλαμβάνεται στον τίτλο Ι της συμφωνίας σχετικά με τις αρχές της συνδέσεως, προβλέπει, με πολύ γενική διατύπωση, ότι τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα γενικά ή ειδικά μέτρα για να εξασφαλίζουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συμφωνία και απέχουν από κάθε μέτρο που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών της συμφωνίας. Αυτή η διάταξη, που περιορίζεται να επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη μια γενική υπο-

χρέωση συνεργασίας προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της συμφωνίας, δεν μπορεί να παρέχει απευθείας στους ιδιώτες δικαιώματα που δεν τους αναγνωρίζονται ήδη από άλλες διατάξεις της συμφωνίας.

25 Κατά συνέπεια, πρέπει στο πρώτο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του άρθρου 12 της συμφωνίας και του άρθρου 36 του πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 7 της συμφωνίας, δεν συνιστούν κανόνες κοινοτικού δικαίου που εφαρμόζονται απευθείας στην εσωτερική τάξη των κρατών μελών.

26 Με το δεύτερο ερώτημά του, το παραπέμπον δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί, αν οι προϋποθέσεις, υπό τις οποίες ο σύζυγος και τα ανήλικα τέκνα τούρκου εργαζομένου που είναι εγκατεστημένος στην Κοινότητα μπορούν να έλθουν να εγκατασταθούν μαζί του, καλύπτονται από την έννοια της ελεύθερης κυκλοφορίας κατά τη συμφωνία.

27 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

28 Όσον αφορά την επίπτωση που ενδεχομένως έχει το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην απάντηση που πρέπει να δοθεί σ' αυτό το ερώτημα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Δικαστήριο, όπως δέχτηκε με την απόφασή του της 11ης Ιουλίου 1985 (Cinéthèque, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 60 και 61/84, Συλλογή 1985, σ. 2605, ιδίως σ. 2618), οφείλει να επαγρυπνεί για την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον τομέα του κοινοτικού δικαίου, αλλά δεν μπορεί να ελέγξει αν συμβιβάζεται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εθνική ρύθμιση που βρίσκεται εκτός του πλαισίου του κοινοτικού δικαίου. Όμως, εν προκειμένω, όπως συνάγεται από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, δεν υφίσταται, επί του παρόντος, κανόνας κοινοτικού δικαίου που να καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να επιτρέπουν την έλευση της οικογένειας των τούρκων εργαζομένων που είναι νομίμως εγκατεστημένοι εντός της Κοινότητας. Επομένως, η εθνική κανονιστική ρύθμιση, για την οποία πρόκειται στην κύρια δίκη, δεν θεσπίστηκε προς εφαρμογή διατάξεως κοινοτικού δικαίου. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να κρίνει αν συμβιβάζεται με τις αρχές που καθιερώνει το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η εν προκειμένω.

Επί των δικαστικών εξόδων

29 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας, η κυβέρνηση της Ελληνικής

Δημοκρατίας, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1985 το Verwaltungsgericht της Στουτγάρδης, αποφαίνεται:

Οι διατάξεις του άρθρου 12 της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 και συνήφθη επ' ονόματι της Κοινότητας με απόφαση του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963, και του άρθρου 36 του πρόσθετου πρωτοκόλλου, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 23 Νοεμβρίου 1970 και συνήφθη επ' ονόματι της Κοινότητας με τον κανονισμό 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 7 της συμφωνίας, δεν συνιστούν κανόνες κοινοτικού δικαίου που εφαρμόζονται απευθείας στην εσωτερική τάξη των κρατών μελών.

Mackenzie Stuart Galmot O'Higgins Schockweiler Bosco

Koopmans Everling Bahlmann Joliet Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Σεπτεμβρίου 1987.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart